

УДК 336.1:339.543-049.5

Олена Стащук,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна;
ORCID ID: 0000-0003-2622-7353
e-mail: Staschuk.Olena@vnu.edu.ua

Сергій Панчук,
здобувач освітнього ступеня «доктор філософії»,
кафедра фінансів
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна;
ORCID ID: 0009-0005-6726-6967
e-mail: Panchuk.Serhii2024@vnu.edu.ua

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2025-03-116-122>

МИТНА БЕЗПЕКА В СУЧАСНІЙ ФІНАНСОВІЙ НАУЦІ

Вступ. Набуття Україною статусу кандидата в члени Європейського Союзу та глобалізація економіки ставить перед нами безліч нових завдань, необхідних для вирішення. Одним із таких завдань є необхідність синхронізації митних процедур та вітчизняного митного законодавства із відповідними документами та процесами у євроспільноті. Разом з тим, суттєвого значення в умовах підвищених загроз набуває митна безпека, яка є вагомим елементом забезпечення як фінансової, так і національної безпеки України загалом.

Мета – дослідження основних наукових підходів до розуміння сутності поняття «митна безпека» та на основі їх систематизації та критичного аналізу формулювання авторського бачення до трактування його змісту.

Методи дослідження. У статті використано такі методи дослідження, як: аналізу та синтезу, індукції та дедукції, системний, метод пізнання, логічного та теоретичного узагальнення.

Результати. У статті автором окреслено роль та значення митної безпеки у фінансовій безпеці держави. Досліджено основні наукові підходи до встановлення сутності поняття «митна безпека» вітчизняними та зарубіжними вченими та практиками. Систематизація ключових поглядів науковців дозволила сформулювати авторський підхід до трактування митної безпеки як вагомого чинника забезпечення фінансової стабільності в країні.

Висновки. Ідентифікація основних підходів до встановлення сутності митної безпеки держави дозволило систематизувати їх за такими напрямками, як: фінансовий, регуляторний, інституційний, глобалізаційний, безпековий. Запропоновано авторський підхід до розуміння митної безпеки як ключового чинника захисту фінансових інтересів держави. Це дозволить фінансовій науці адаптуватися до сучасних викликів та сприяти формуванню ефективної фінансової політики та безпеки країни в умовах глобалізації.

Ключові слова: фінансова безпека, митна безпека, Європейський Союз, євроінтеграція, науковий підхід, фінансова стабільність, фінансові інтереси.

Olena Stashchuk,
Professor, Doctor of Economics,
Professor of Finance Department
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Lutsk, Ukraine

Serhii Panchuk,
PhD's degree student
Department of Finance
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Lutsk, Ukraine

CUSTOMS SECURITY IN MODERN FINANCIAL SCIENCE

Introduction. *Ukraine's accession to the European Union and the globalization of the economy pose a number of new challenges for us to address. Customs security, which is an important element of ensuring both financial and national security, is gaining significant importance in the context of increased threats.*

The purpose of the article is to study the main scientific approaches to understanding the essence of the concept of "customs security" and, based on their systematization and critical analysis, to formulate the author's vision of the interpretation of its content.

Research methods. The article uses the following research methods: analysis and synthesis, induction and deduction, systematic, method of cognition, logical and theoretical generalization.

Results. In the article, the author outlines the role and importance of customs security in the financial security of the State. The author examines the main scientific approaches to defining the essence of the concept of "customs security" by domestic and foreign scholars and practitioners. Systematization of the key views of scholars allowed the author to formulate the author's approach to the interpretation of customs security as an important factor in ensuring financial stability in the country.

Conclusions. The identification of the main approaches to determining the essence of the State's customs security allowed systematizing them in the following areas: fiscal, regulatory, institutional, globalization, and security. This will allow financial science to adapt to modern challenges and contribute to the formation of an effective financial policy and security of the country in the context of globalization.

Keywords: financial security, customs security, European Union, European integration, scientific approach, financial stability, financial interests.

JEL Classification JEL H 26, G14, F 36

Вступ. Сучасні умови функціонування вітчизняної фінансової системи визначаються надзвичайними викликами та нестабільністю, в тому числі, формуються під впливом чинників воєнного стану. Усе це вимагає пошуку шляхів та напрямів їх подолання для забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки держави, що має важливе значення для забезпечення фінансової стабільності, сталого розвитку вітчизняної економіки, а також забезпечить високий рівень добробуту населення. Водночас, забезпечення фінансової безпеки держави можливе через досягнення такого стану усіма її структурними складовими. Однією з таких складових є митна безпека, що у синергічній взаємодії із податковою (фіскальною), бюджетною, умовах глобалізації, європейської інтеграції та поглиблення зовнішньоекономічних зв'язків є не лише інструментом наповнення державного бюджету, а й сприяє стійкому функціонуванню фінансової системи та реалізації фінансової політики держави.

Огляд літератури. Інформаційний простір у царині фінансової безпеки містить достатньо напрацьований обсяг знань та досліджень щодо ідентифікації її змісту та структуризації складових. Питанням митної безпеки розглядається у багатьох напрямках науки та практичної діяльності, зокрема її мультиспрямованість проявляється у фінансовому, юридичному, управлінському, міжнародному та технічному контекстах. Варто відзначити, що значна частина досліджень присвячена сутності митної безпеки як елемента фінансової безпеки держави, а серед її основних структурних елементів авторами, поряд із митною, найчастіше виокремлюються боргова, бюджетна, податкова, валютна, грошово-кредитна, інвестиційна безпека тощо. З огляду на вище зазначене, науковці у своїх дослідженнях спираються на трактування фінансової безпеки як основоположної у забезпеченні її структурних складових.

Проблематику концептуальних аспектів митної безпеки піднімали у своїх дослідженнях незначна кількість вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема такі, як: В. Альошкін [4], О. Барановський [1], О. Віхоть [2], С. Герчаківський [12], Ю. Голинський [2], І. Заїчко [3], Т. Калінеску [4], Ларс Карлсон [15], О. Колісник [5], Н. Кравчук [5], О. Ладюк [6], О. Марченко [7], О. Мелих [5], О. Недобега [4], Я. Пушак [7], І. Ревак [7], Й. Сверчинська [16], О. Сидорович [12], Т. Чорна [14] та інші.

Критичний аналіз наукової літератури свідчить про те, що науковці здебільшого приділяли

увагу проблемам митної політики та її взаємозв'язку із митною та фінансовою безпекою держави, ролі митної політики та митної безпеки у захисті національних інтересів у зовнішньоекономічній сфері, регулюванні зовнішньоекономічної діяльності та у контексті ефективного адміністрування митних платежів. Проте, в умовах глобалізації економіки України, з огляду на безповоротне прагнення України до європейської інтеграції, а також в умовах генерування якісно нових ризиків та загроз фінансовій стійкості, зумовлених великою війною росії проти України, необхідності протидії фінансовим злочинам, розробка концепції митної безпеки держави набуває особливої актуальності.

Метою роботи є дослідження основних підходів вітчизняних та зарубіжних науковців до розуміння сутності поняття «митна безпека» та на основі їх систематизації та критичного аналізу формулювання авторського бачення до трактування його змісту. Для виконання зазначеної мети роботи поставлено та реалізовано такі завдання: 1) встановити роль та місце митної безпеки у фінансовій безпеці держави; 2) дослідити сутність дефініції «митна безпека» через призму існуючих у фінансовій науці підходів провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, а також систематизувати їх за відповідними напрямками; 3) сформулювати авторське бачення сутності митної безпеки держави як складової фінансової безпеки держави.

Матеріали і методи дослідження. У статті для здійснення дослідження щодо змісту, сутності та підходів митної безпеки використано такі методи дослідження, як: аналізу та синтезу (для виокремлення класифікаційних підходів до розуміння митної безпеки), індукції та дедукції (з метою формування загальних теоретичних висновків щодо митної безпеки), системний (для визначення митної безпеки як складної, багаторівневої системи, взаємопов'язаної з національною, економічною та фінансовою безпекою держави), метод пізнання (для проведення критичного аналізу підходів щодо трактування поняття «митна безпека»), логічного та теоретичного узагальнення (в процесі формулювання авторських визначень, класифікацій та уточнення сутності митної безпеки як наукової категорії). Матеріалами для нашого дослідження слугували нормативно-правові акти [8; 9; 11], офіційні дані Міністерства фінансів України [10], монографії [1; 13] та наукові статті [2; 3; 4; 12; 14] вітчизняних та зарубіжних науковців з проблем митної, економічної та фінансової безпеки, митної політики та адміністрування, а також навчальні посібники та підручники [4; 5; 7].

Результати дослідження. Проведений огляд літературних джерел з проблеми концептуалізації митної безпеки свідчить про відсутність єдиного усталеного підходу до трактування даного поняття серед вітчизняних науковців. Так, Т. Чорна у своїх працях зазначає, що митна безпека характеризується захищеністю митних кордонів, повнотою сплати до бюджету податків та зборів, повнотою митного оформлення, достовірністю визначення бази нарахування митних платежів, станом реалізації заходів з протидії митному шахрайству, параметрами товаро- та пасажиропотоку через митний кордон тощо [14]. На наш погляд, таке визначення є достатньо деталізованим та спрямованим на урахуванням усіх аспектів митної політики та практики митної діяльності, проте не враховує сучасних викликів та загроз, пов'язаних із цифровізацією усіх процесів, стратегічними аспектами забезпечення митної безпеки як елемента фінансової безпеки держави, а також шляхів інтеграції митних органів України у європейський економічний простір.

Колектив авторів Т. Калінеску, О. Недобега та В. Альошкін висвітлюють митну безпеку як комплекс заходів, спрямованих переважно на захист національного виробника, контроль за ризиками митної діяльності й боротьбу з контрабандою та порушенням митних правил. Науковці розглядали митну безпеку як елемент економічної безпеки держави та досліджували проблеми регулювання економічних відносин в Україні [4]. Такий підхід є цілком виправданим з точки зору правових та макроекономічних аспектів митної діяльності, проте не враховує фінансову складову митної справи.

І. Заїчко у своїх дослідженнях значну увагу приділяє методичним аспектам фінансової безпеки держави, у структурі якої відображені показники митної діяльності. Зокрема, автор наголошує на індикаторному підході до оцінювання митної безпеки та підкреслює, що митна безпека – це, насамперед, захищеність фінансових інтересів держави, яка повинна вимірюватися через систему кількісних показників ефективності митного контролю, зокрема й через нелегальному відтоку капіталу [3].

Не обійшла увагою проблематика митної безпеки, транспарентної зовнішньої торгівлі, митного оподаткування й зарубіжна фінансова наука. Так, роботи Ларса Карлсона, директора з розвитку

потенціалу Всесвітньої митної організації (ВМО), стосуються модернізації АЕО (Авторизований економічний оператор) та митної безпеки (Security matters) [15]. До 2000-х років митна безпека переважно асоціювалася лише з правоохоронною функцією та втілювалася у боротьбі з контрабандою та порушенням митних правил. Саме Ларс Карлсон є архітектором сучасної концепції митної безпеки, який вважав, що митна безпека буде гарантована у випадку інтеграції митних процесів, що забезпечать швидкість та простоту митного оформлення. Разом з тим, система АЕО забезпечує практичну реалізацію митної безпеки через перевірку суб'єкта господарювання на предмет надійності, фінансової стійкості та безпеки ланцюга постачання [15].

Дослідження Й. Свєрчинської Досліджує роль митного адміністрування у боротьбі з транскордонною злочинністю та тероризмом, а також застосування ризик-менеджменту. Так, митна безпека, на думку вченої, досягається шляхом забезпечення трьох складових: повного та своєчасного надходження митних платежів до бюджету, реалізації товарів, що відповідають стандартам якості та безпеки та боротьбі з контрабандою як загрози забезпечення фінансової стійкості держави [16].

У результаті наукового пошуку ми прийшли до висновку, що митна безпека є багатогранним поняттям, а усі наукові підходи до розуміння її сутності можна згрупувати за такими напрямками:

- фінансовий підхід - розглядає митну безпеку як механізм забезпечення фінансової стабільності держави через забезпечення повноти й своєчасності надходження митних платежів до бюджету; досліджує вплив митних надходжень на бюджетну (фінансову) політику (безпеку) та макроекономічну стабільність.

- регуляторний підхід – трактує митну безпеку як інструмент державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності; основну увагу зосереджує на заходах із захисту національного виробника, застосування інструментів митно-тарифного регулювання;

- інституційний підхід – базується на оцінюванні ефективності функціонування митних органів, визначення рівня корупції та якості адміністрування митних процедур; виявлення впливу цифровізації митного контролю на стан митної та національної безпеки;

- глобалізаційний підхід – передбачає встановлення взаємозв'язків між митною безпекою держави та міжнародною економічною інтеграцією, зокрема визначається роль міжнародних організацій (СОТ, ВМО, ЄС) у реалізації митної політики держави;

- безпековий підхід - розглядає митну безпеку в контексті боротьби з фінансовими злочинами, контрабандою та фінансуванням тероризму; описує методи контролю за незаконними фінансовими потоками.

Дискусія. Проблематика взаємозв'язку митної безпеки та фінансової безпеки держави, особливо з позицій механізмів її забезпечення, і надалі залишається предметом активних наукових дискусій. На наш погляд, митна безпека держави — це стан захищеності національних фінансових інтересів держави на митному кордоні України, який забезпечується комплексом ефективних, інтегрованих та високотехнологічних заходів митних органів та інших суб'єктів системи безпеки, спрямованих на мінімізацію загроз незаконного переміщення капіталу, забезпечення фінансової стійкості держави та створення умов для провадження зовнішньоекономічної діяльності на засадах транспарентності. Вважаємо, що такий підхід до трактування поняття «митна безпека», визначає місце митної безпеки у системі фінансової безпеки на якісно новому рівні. Зокрема, на відміну від традиційних визначень, які фокусуються здебільшого на боротьбі з контрабандою, регулюванні ЗЕД, експортно-імпортних операціях держави, запропоноване нами визначення має такі особливості:

1. Визначає сутність митної безпеки через захищеність фінансових інтересів держави на митному кордоні, що чітко позиціонує митну безпеку як важливий елемент фінансової безпеки.

2. Забезпечує інтеграцію функціональних аспектів: об'єднує в єдину мету три ключові стратегічні завдання —захист від незаконного переміщення капіталу, гарантування фінансової стійкості бюджету та підтримка зовнішньої торгівлі на засадах транспарентності.

3. Відображає синтез інституційно-технологічних вимог (інструментарію забезпечення): вперше акцентується увага на тому, що митна безпека реалізується через триєдиний механізм (прозорість, координація, цифровізація), що відображає сучасні вимоги до інтегрованого державного фінансового контролю та європейських стандартів у митній справі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Існуючі дослідження у царині митної безпеки свідчать, що сучасна наукова думка щодо ідентифікації цієї категорії знаходиться на стадії розвитку та має низку таких характеристик:

1) є багатоаспектною, що пояснюється тісними міждисциплінарними зв'язками між економічними, правовими, політичними та фінансовими інтересами держави;

2) не має єдиного загальновизнаного підходу до трактування сутності поняття «митна безпека» у структурі фінансової безпеки, що, в свою чергу, визначає дискусійні положення щодо ідентифікації її місця й ролі у системі національної безпеки держави;

3) наукові дослідження щодо проблематики митної безпеки у своїй переважній більшості зосереджені на наявності таких підходів до розуміння даного поняття, як: елемента національної безпеки (відображає стан захищеності національних інтересів загалом), складової економічної безпеки (сфокусоване на захисті зовнішньоекономічних інтересів та фінансовій ефективності); як самостійна категорія (визначається як сукупність ефективних економічних, правових та політичних заходів держави, спрямованих на захист інтересів у митній сфері).

Усе вище вказане визначає формує передумови та необхідність для подальшого теоретико-методичного розвитку змісту та ролі митної безпеки як складової фінансової безпеки держави, виокремлення її типологічних характеристик, функцій, принципів та механізмів забезпечення, а також індикаторів оцінювання. Разом з тим, запропоноване Авторське бачення митної безпеки дозволяє фінансовій науці адаптуватися до сучасних викликів, розширювати методологічну базу та сприяти формуванню ефективної державної митної політики. Це забезпечить підвищення фінансової стабільності та безпеки країни в умовах глобалізації, цифровізації та європейської інтеграції.

Джерела та література

1. Барановський О. І. Філософія безпеки: монографія: у 2 т. К.: УБС НБУ, 2014. Т. 1: Основи економічної і фінансової безпеки економічних агентів. 831 с.
2. Голинський Ю., Віхоть, О. Стан митної безпеки України та особливості її забезпечення в умовах трансформації глобалізаційних процесів. *Економіка та суспільство*. 2021. (32). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-7>
3. Zaichko, I. V. (2021). Methodical provision of financial security assessment of the state. *Economies' Horizons*, (1)(12), 15–25. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.1\(12\).2020.205284](https://doi.org/10.31499/2616-5236.1(12).2020.205284)
4. Калінеску Т. В., Недобега О. О., Альошкін В. С. Митна безпека: навч. посібник. Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2014. 336 с.
5. Кравчук Н. Я., Колісник О. Я., Мелих О. Ю. Фінансова безпека: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Вектор, 2010. 277 с.
6. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників. *Ефективна економіка*. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280> (дата звернення 15.08.2025)
7. Марченко О. М., Пушак Я. Я., Ревак І. О. Фінансова безпека держави: навч. посібник. Львів, 2020. 356 с.
8. Методичні рекомендації щодо комплексної оцінки обсягів непродуктивного відпливу (вивезення) фінансових ресурсів за межі України. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 24.03.2015 № 286. URL: [Про затвердження Методичних реко... | від 24.03.2015 № 286](#) (дата звернення 15.08.2025)
9. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (дата звернення 15.08.2025)
10. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. URL: <https://minfin.com.ua/> (дата звернення 15.08.2025)
11. Про затвердження Порядку взаємодії інформаційних систем Державної податкової служби України та Державної митної служби України щодо обміну інформацією, необхідною для адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів, здійснення контрольних процедур щодо дотримання податкового та митного законодавства. Наказ Міністерства фінансів України від 10.06.2020 № 286. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0593-20#Text> (дата звернення 18.08.2025)
12. Сидорович О., Герчаківський С. Інформаційне забезпечення справи України в контексті цифрової стратегії розвитку суспільства. *Світ фінансів*. 2021. Вип. 66 (№ 1). С.210-225.

13. Сташук О. В. Сучасна парадигма фінансової безпеки акціонерних товариств: монографія. Тернопіль: THEU, 2018. 398 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/19977> (дата звернення 25.08.2025)
14. Chorna T.O. Customs security as a component of economic stability in crisis conditions. *Modern Engineering and Innovative Technologies*. 2024. 2 (33-02). P. 58–65. <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2024-33-00-022>
15. Lars Karlsson. When Elephants Fly – Customs Leadership and Management in a Globalized World. Vulkan Förlag. 334 P.
16. Świerczyńska, J. (2016). The reduction of barriers in customs as one of the measures taken by the customs service in the process of ensuring security and safety of trade. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, (266). URL: https://www.ue.katowice.pl/fileadmin/user_upload/wydawnictwo/SE_Artyku%C5%82y_251_270/SE_266/18.pdf (дата звернення 18.09.2025)

References

1. Baranovs'kyi O. I. (2014). *Filosofiya bezpeky: monohrafiya: [Philosophy of security: monograph]* u 2 t. K.: UBS NBU. T. 1: Osnovy ekonomichnoyi i finansovoyi bezpeky ekonomichnykh ahentiv. 831 s. [In Ukrainian]
2. Holyns'kyi YU., Vikhot', O. (2021). Stan mytnoyi bezpeky Ukrayiny ta osoblyvosti yiyi zabezpechennya v umovakh transformatsiyi hlobalizatsiynykh protsesiv [The state of customs security of Ukraine and the features of its provision in the conditions of transformation of globalization processes]. *Ekonomika ta suspil'stvo - Economy and Society*. No. 32. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-7> [In Ukrainian]
3. Zayichko, I. V. (2021). *Metodychne zabezpechennya otsinky finansovoyi bezpeky derzhavy [Methodical provision of assessment of the financial security of the state]*. *Ekonomichni horyzonty - Economic Horizons*, (1(12), 15–25. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.1\(12\).2020.205284](https://doi.org/10.31499/2616-5236.1(12).2020.205284) [In English]
4. Kalinesku T. V., Nedobyeha O. O., Al'oshkin V. S. (2014). *Mytna bezpeka : navch. Posibnyk [Customs Security: Educational Manual]*. Syevyerodonets'k: vyd-vo SNU im. V. Dalya - Publishing House of the SNU named after V. Dahl. 336 s. [In Ukrainian]
5. Kravchuk N. YA., Kolisnyk O. YA., Melykh O. YU. (2010). *Finansova bezpeka: Navchal'no-metodychnyy posibnyk [Financial security: Educational and methodological guide]*. Ternopil': Vektor. 277 s. [In Ukrainian]
6. Ladyuk O. D. (2016). *Finansova bezpeka: kharakterystyka skladnykh [Financial security: characteristics of components]*. *Efektivna ekonomika - Efficient economy*. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280> [In Ukrainian]
7. Marchenko O. M., Pushak YA. YA., Revak I. O. (2020). *Finansova bezpeka derzhavy: navch. Posibnyk [Financial security of the state: education. manual]*. L'viv, 2020. 356 s. [In Ukrainian]
8. *Metodychni rekomendatsiyi shchodo kompleksnoyi otsinky obsyahiv neproduktyvnoho vidplyvu (vyvezennya) finansovykh resursiv za mezhi Ukrayiny. Nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrayiny vid 24.03.2015 № 286. - Methodological recommendations for a comprehensive assessment of the volume of unproductive outflow (export) of financial resources outside Ukraine. Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine dated 24.03.2015 No. 286. Available at: [Про затвердження Методичних реко... від 24.03.2015 № 286](#) [In Ukrainian]*
9. *Metodychni rekomendatsiyi shchodo rozrakhunku rivnya ekonomichnoyi bezpeky Ukrayiny: zatv. nakazom Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrayiny vid 29.10.2013 r. № 1277. - Methodological recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine: approved. by order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine dated October 29, 2013. No. 1277. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> [In Ukrainian]*
10. *Ministerstvo finansiv Ukrayiny [Ministry of Finance of Ukraine]. Ofitsiynyy sayt - Official website of the Ministry of Finance of Ukraine. Available at: <https://minfin.com.ua/> [In Ukrainian]*
11. *Pro zatverdzhennia Poriadku vzaiemodii informatsiynykh system Derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy ta Derzhavnoi mytnoi sluzhby Ukrainy shchodo obminu informatsiiei, neobkhidnoiu dlia administruvannia podatkiv, zboriv ta inshykh obov'iazkovykh platezhiv, zdiisnennia kontrolnykh protsedur shchodo dotrymannia podatkovoho ta mytnoho zakonodavstva: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 10.06.2020 № 286. Ofitsiyni visnyk Ukrainy. 2020. No. 55. St. 1729. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0593-20#Text> [In Ukrainian]*
12. Sydorovych O., Herchakivs'kyi S. (2021). *Informatsiynne zabezpechennya mytnoyi spravy Ukrayiny v konteksti tsyfrovoyi stratehiyi rozvytku suspil'stva [Information support of the customs service of Ukraine in the context of the digital strategy of social development]*. *Svit finansiv - World of Finance*. Vyp. 66 (№ 1). S.210-225. [In Ukrainian]
13. Stashchuk O. V. (2018). *Suchasna paradyhma finansovoyi bezpeky aktsionerlykh tovarystv [Modern paradigm of financial security of joint-stock companies]*. Ternopil': TNEU, 2018. 398 s. Available at:

<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/19977> [In Ukrainian]

14. Chorna T.O. (2024). Customs security as a component of economic stability in crisis conditions. *Modern Engineering and Innovative Technologies*. 2 (33-02). P. 58–65. <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2024-33-00-022> [In English]

15. Lars Karlsson. When Elephants Fly – Customs Leadership and Management in a Globalized World. Vulkan Förlag. 334 P. [In English]

16. Świerczyńska, J. (2016). The reduction of barriers in customs as one of the measures taken by the customs service in the process of ensuring security and safety of trade. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, (266). Available at: https://www.ue.katowice.pl/fileadmin/user_upload/wydawnictwo/SE_Artyku%C5%82y_251_270/SE_266/18.pdf [In English]

Одержано статтю: 11.09.2025
Прийнято до друку: 21.09.2025